

اجرایی برای تحقق پیشرفت، ثبات و عدالت است. ما برنامه‌های پیشران را نیز در دست بررسی داریم، شورای عالی در سال اول جلسات رسمی متعددی داشت، «رئیس شورای عالی راهبری برنامه در پایان با اشاره به ایراداتی که برای اجرای برخی از احکام برنامه هفتم وجود داشت، خاطرنشان کرد: «برخی احکام برنامه قابل اجرا نیست که ما خواهش داریم بعد از بررسی‌های لازم این مواد از جمله ماده ۱۱۵ که نیاز به منابع مالی بسیار زیادی دارد، در مجلس با هماهنگی و تعامل بررسی شود که اگر امکان اصلاح وجود دارد، انجام شود. این برنامه به عنوان میثاقی سه‌قوه است تا بتوانیم به اهداف پیشرفت کشور برسیم.»

▼ دولت بدون مقدمه کار روی برنامه هفتم را آغاز کرد

سیدحمیدپور محمدی، معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان برنامه و بودجه نیز در ارائه گزارش خود به نمایندگان مجلس، با بیان اینکه برنامه‌های قبلی توسعه فاقد مدیریت و راهبری بودند، گفت: «از زمان روی کار آمدن دولت چهاردهم، با دستور رئیس جمهور احکام و مسئولیت‌های برنامه هفتم توسعه پیشرفت، مسئولیت هر شخص، نهاد و زمان‌بندی مشخص شد تا روند اجرای برنامه هفتم توسعه به صورت عملیاتی پیش برود. اگرچه این برنامه توسط مجلس قبل و دولت پیشین تدوین و تصویب شد، اما هم مجلس و هم دولت جدید اعلام کردند که به این برنامه ملتزم هستند و آن را اجرایی خواهند کرد.» او ادامه داد: «دولت بدون مقدمات و در نتیجه حادثه‌ای که منجر به شهادت شهید رئیسی شد، آغاز به کار کرد؛ با این حال، در همان روزهای نخست، برنامه را برسرلوحه کار خود قرار داد و هنوز کابینه تغییر نکرده بود که شورای عالی راهبری برنامه تشکیل شد. این قانون با مجموع ۲ هزار و ۳۷۹ حکم پر تعدادترین احکام را در میان هفت برنامه پنج‌ساله کشور دارد؛ در حالی که برنامه ششم تنها ۹۶۶ حکم داشت. برنامه‌های پیشین فاقد نظام مدیریت و راهبری بودند؛ تصویب می‌شدند اما پس از آن عملاً راه می‌شدند اما این برنامه برای نخستین بار دارای متولی مشخص برای اجراست و شورای عالی راهبری برنامه عهده‌دار این مسئولیت شده است. برای نخستین بار در این برنامه، سازوکار نظارتی مشخصی پیش‌بینی شده است؛ به گونه‌ای که هم‌ناظرین مالی مقیم و هم‌ناظرین اجرایی مقیم برای نظارت بر اجرای برنامه تعیین شده‌اند.»

▼ سامانه ویژه‌ای برای نظارت بر اجرا طراحی شد

پورمحمدی ادامه داد: «برای نخستین بار در قانون، سازوکاری پویا و کارآمد پیش‌بینی شده است تا هر سال گزارش اجرای برنامه به مجلس ارائه شود؛ به این ترتیب، اگر خطا، اشتباه، تناقض یا برآورد نادقیقی وجود داشته باشد، مانند همین جلسه بتوانیم با گفت‌وگو و اصلاح، مسیر اجرای برنامه را ادامه دهیم. در همین چارچوب، این گزارش تقدیم مجلس شده است. نخستین موضوع آن است که دولت در همان روزهای ابتدایی، نظامی برای «شکست احکام» ایجاد کرد؛ به دستور رئیس جمهور مشخص شد که در هر حکم، چه کسی و با چه مسئولیتی متولی اجرای آن است. از آنجا که حجم احکام بسیار زیاد (حدود ۲۳۰۰ حکم) بود، امکان نظارت عادی وجود نداشت؛ بنابراین سامانه‌ای ویژه برای نظارت طراحی شد تا هر زمان بتوان مشاهده کرد کدام بخش از احکام محقق شده و کدام هنوز اجرا نشده است.» وی تأکید کرد: «ناظران برنامه برای نخستین بار به صورت نهادی تازه تأسیس شکل گرفتند. این ناظران از میان بهترین افراد انتخاب، آموزش داده و در دستگاه‌های مختلف مستقر شدند. ساختاری بسیار دقیق و پویا برای تنظیم آیین‌نامه‌ها طراحی شد که می‌تواند

است در صحن، جمع‌بندی از این گزارش برای نحوه ادامه کار داشته باشیم، اظهار داشت: «بخش‌هایی از احکام برنامه نیز باید اصلاح شود. برخی احکام به گونه‌ای بود که امکان تدوین آیین‌نامه برای آنها نبود، ماهرگونه نقدی را می‌پذیریم اما باید به شرایط نیز توجه کنیم.» عارف در ادامه با اشاره به منابع مورد نیاز برای اجرای ماده ۱۱۵ برنامه هفتم که حدود ۱۰۰ میلیارد یورو است، ابراز کرد: «به دلیل عدم توانایی برای اجرای تأمین منابع، اجرای این ماده امکان‌پذیر نبود. ماده ۱۹ نیز به تنهایی قابلیت اینکه یک برنامه کامل باشد را داشت از این رو برای اجرای آن شرایط مناسب وجود نداشت و وقت زیادی از دولت برد. اولین اقدام دولت برای اجرای برنامه هفتم جلسه‌ای بود که ۲۲ مرداد سال گذشته برگزار شد. وزرای دولت سیزدهم و معاونان رئیس جمهور دولت چهاردهم اولین جلسه شورای عالی را برگزار کردند که هنوز کابینه چهاردهم تشکیل نشده بود.»

▼ تفاوت برنامه هفتم با برنامه‌های پیشین در راهبری است

او در ادامه تمایز اصلی برنامه هفتم نسبت به برنامه‌های قبل را ساختار راهبری برنامه دانست و افزود: «ماده ۱۱۸ یک اقدام نوینی را ایجاد کرد. ناظران مالی و اجرایی نیز بر اساس این قانون انتخاب شدند. رئیس سازمان برنامه و بودجه که به عنوان رئیس شورای عالی راهبری است تلاش کرد تا از کارشناسان نخبه و خبره برای ناظران استفاده کند.» عارف در ادامه با تأکید بر اینکه این شورا به عنوان رکن حاکمیتی جدید توانست میان دولت و مجلس اتصال لازم را برقرار کند، اذعان کرد: «مأموریت اصلی این شورا، ایجاد هم‌افزایی میان دستگاه‌های اجرایی، رفع تعارض و حذف موازی‌کاری نهادی است تا اجرای احکام هم‌جهت و با اولویت‌بندی منابع انسانی و مالی دنبال شود.» معاون اول رئیس جمهور همچنین در ادامه حضور رئیس کمیسیون برنامه و بودجه مجلس به عنوان ناظر در جلسات شورای عالی راهبری را حاکی از رویکرد شفاف‌سازی دولت دانست و گفت: «ما تلاش کردیم تا نظم و پایداری اقدامات شورا را داشته باشیم. دستگاه‌ها برای اجرای وظایف خود در قالب برنامه تلاش کردند تا با یکدیگر هماهنگی و هم‌افزایی داشته باشند که برای این تعامل تقسیم کار ملی مشخص میان وزارتخانه‌ها، معاونت‌های ریاست جمهوری و سایر دستگاه‌های اجرایی انجام شد. در این چارچوب دستگاه‌ها مکلف شدند در تدوین برنامه‌های اولیه خود رویکرد میان‌بخشی را دنبال کنند و صرفاً حوزه خود را نبینند و تعامل لازم را با سایر حوزه‌ها داشته باشند تا شاهد عملکرد جزیره‌ای نباشیم. هم‌افزایی در سطح تدوین آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها محقق شد تا از دواگذاری در تخصیص منابع جلوگیری شود. برای حفظ پویایی این تعامل، سامانه برنامه هفتم پیشرفت را ایجاد کردیم و گزارش‌دهی و نظارت همه دستگاه‌ها از طریق آن اجباری شد.»

▼ برنامه‌های پیشران در دست بررسی هستند

عارف همچنین تصریح کرد: «نتیجه نهایی این سازوکار، شکل‌گیری حکمرانی شبکه‌ای در اجرای قانون برنامه هفتم بود که مشارکت فعال، تبادل داده‌ها به صورت حرفه‌ای و تصمیم‌گیری‌های جمعی به جای تصمیم‌گیری‌های فردی را شامل شد. گزارش ۶ ماهه هر دستگاه و وزارتخانه به شورای عالی راهبری داده شده و با دریافت دو گزارش توانستیم گزارش سالانه را تدوین کنیم. در قالب برنامه ۲ هزار و ۱۷۹ حکم در ۱۲۰ ماده دیده شده بود که بر اساس مواد ۱۱۸ و ۱۱۹، دولت مکلف است نسبت به ارائه گزارش عملکرد به مجلس اقدام کند که رئیس مجلس آن را ابلاغ و رئیس جمهور آن را عملیاتی کرد.» معاون اول رئیس جمهور با بیان اینکه بر اساس ماده ۱۱۹ قانون برنامه، مجموعه ۲۵۵ برنامه ملی داشتیم، عنوان کرد: «این ماده منای تدوین برنامه‌های

امتیازدهی کارشناسان به اعلام مردودی دولت در سال اول برنامه هفتم از سوی نمایندگان

نمره مجلس چند است؟

این جلسه در نوبت صبح و عصر برگزار شد. چشمگیرترین صحنه این جلسه، چیتش صندلی برای نشستن هشت نفر از اعضای دولت روبه نمایندگان مجلس بود که پیش از این سابقه نداشت و از چشم رسانه‌ها دور نماند.

▼ عارف: شرایط کشور در یک سال گذشته را در نظر بگیرید

محمدرضا عارف، معاون اول رئیس جمهور و رئیس شورای عالی راهبری برنامه در نشست علنی که نوبت صبح برگزار شد، با بیان اینکه ما همه گزارش‌ها را در یک راستا ارزیابی می‌کنیم و هدف ما اجرای برنامه است، گفت: «تا زمانی که عملکردها به درستی بررسی نشود نمی‌توانیم این مسیر را به درستی ادامه دهیم. در این حوزه باید شرایط اجرای برنامه را نیز در نظر بگیریم. در سال گذشته در بخشی از صنعت حدود ۳۰۰ همت عدم‌النفذ داشتیم.» او در ادامه با بیان اینکه دولت درباره کمبودهای موجود برای نهاده‌های دامی تدابیری اندیشیده است، عنوان کرد: «بدهی‌هایی از دولت گذشته باقی مانده بود که از جمله چالش‌های ما بود. تأمین کنندگان نهاده‌های دامی حدود ۵ میلیارد دلار طلب داشتند که تلاش کردیم در سال گذشته این میزان بدهی را به ۴ میلیارد دلار کاهش دهیم. محموله‌های مربوطه نیز از بندرگاه‌ها با هماهنگی‌های لازم ترخیص شده است.» عارف در ادامه با بیان اینکه قرار

پریسا هاشمی و محسن صالحی خواه، گزارشگران هم‌میهن: مجلس در روزی که گذشت، میزان معاون اول رئیس جمهور و جمعی از اعضای دولت چهاردهم بود. روزی که اعلام شد که نمایندگان بهارستان در اولین سال اجرای برنامه هفتم به دولت مسعود پزشکیان، نمره قبولی ندادند. آن‌ها به دولت در این حوزه، نمره ۲۷ دادند که بر اساس نظر کمیسیون‌های تخصصی هر حوزه بود. در اولین روز بررسی اجرای برنامه هفتم در سال اول، محمدرضا عارف تعدادی از اعضای دولت را همراهی می‌کرد و بر اساس اعلام قبلی سخنگوی هیئت رئیسه مجلس، امروز نیز مسعود پزشکیان به بهارستان می‌رود. در نخستین روز از برنامه حضور اعضای دولت در مجلس برای بررسی اجرای برنامه هفتم، **سیدعباس صالحی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، فرزانه صادق مالواجرد، وزیر راه و شهرسازی، علی مدنی‌زاده، وزیر اقتصاد، سیدحمید پورمحمدی، معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان برنامه و بودجه، محسن پاک‌نژاد، وزیر نفت، سیدعباس عراقچی، وزیر امور خارجه، سیداسماعیل خطیب، وزیر اطلاعات، عباس علی‌آبادی، وزیر نیرو، امین‌حسین رحیمی، وزیر دادگستری، اسکندر مومنی، وزیر کشور، عزیز نصیرزاده، وزیر دفاع و علاءالدین رفیع‌زاده، معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان اداری و استخدامی کشور** از جمله دولتمردانی بودند که در بهارستان حاضر شدند.

شما به مجلس در طراحی برنامه هفتم و عملکرد آن به‌ویژه در مقابله با دولت چه نمره‌ای می‌دهید و چرا؟

پزشکیان با شعار وفای ملی آمد و مجلس هم در ابتدا و در برخورد با کابینه پیشنهادی خوب جلو آمد. اما بعد از آن نه، متأسفانه حساسیت‌های شرایط کشور را درک نمی‌کنند. حتی رئیس مجلس هم مشخص نیست گاهی تحت تأثیر چه مسائلی قرار می‌گیرد که اظهارنظرهایش نوسان دارد. نمره مجلس ضعیف است.

برنامه در شرایط عادی و با چشم‌وگوش بسته، بر اساس خوش‌بینی‌ها نوشته می‌شود. در حالی که با توجه به وضعیت ایران، قوانین دست و پاگیر، تحریم‌ها و نداشتن ارتباط با دنیای خارج، باید برنامه به صورت ریاضتی نوشته می‌شد. به نظر هم نمره مردودی ۳۷ که به دولت داده شد، نمره مجلس در این زمینه است.

نمره مجلس در نوشتن برنامه‌های توسعه ضعیف است. چراکه این برنامه‌ها و حتی سند چشم‌انداز، بیشتر بر اساس آرزوهای مجلس و مقامات نوشته می‌شود و خیلی با واقعیت‌ها ارتباط ندارد. اما در میدان عمل به چالش می‌خورد. نمره من به مجلس همان میزانی است که توانستند از مردم رای بگیرند.

دو مجلس اخیر (یازدهم و دوازدهم) نتیجه نظارت استصوابی است و اکثراً ضعیف‌ترین آدم‌ها انتخاب شدند، از نظر دادن طرح‌های کارشناسی موفق نیستند. من از ۲۰ به آنها نمره ۵ می‌دهم.

برنامه هفتم توسعه براساس سیاست‌های ابلاغی مقام رهبری تدوین شد. مجلس یازدهم برای طراحی برنامه هفتم نمره قبولی بالای ۱۳ می‌گیرد. چون تلاش کرد نیازهای کشور را در برنامه هفتم پیش‌بینی کند. به مجلس دوازدهم که باید بودجه را براساس برنامه هفتم می‌نوشت، نمره مردودی بدهم. متأسفانه بسیاری از بندهای بودجه ۱۴۰۴ با برنامه هفتم مغایرت دارد.

نظر تان درباره نمره مردودی مجلس به عملکرد دولت در سال اول برنامه هفتم چیست و تا چه حد آن را وارد می‌دانید؟

مجلسی که نمره می‌دهد، اگر نمره خودش پایین باشد آیا مستحق این کار است؟ ما شاهد برخورد و نگاه نمایندگان مجلس با مسائل کشور هستیم. بالاخره این مجلس خروجی شرایط انتخاباتی است که در کشور به وجود آوردیم و تناسبی با شعارهای مسئولین و انتظارات مردم ندارد. اول این وضعیت و قوانینی که به دولت تحمیل می‌شود را علت‌یابی کنیم، بعد به ارزیابی دولت بپردازیم.

با توجه به اشکالات برنامه هفتم و این که آقای پزشکیان بر برنامه هفتم اشراف نداشت، مدام هم در صحبت‌ها و مصاحبه‌هایشان به طور کامل بر این برنامه تکیه می‌کردند، نمره ۳۷ زیاد هم بوده است. به نظر نمره خوبی دادند. بخشی از اصل ایرادات و اشکالات در تدوین برنامه هم که به مجلس برمی‌گردد.

میزان تحقق برنامه‌های توسعه در کشور - مثل برنامه پنجم یا ششم و حتی سند چشم‌انداز - معمولاً در همین حد بوده است. با این ترکیب در مجلس، به نظر نمره خوبی به دولت دادند. بنابراین، اتفاق شگفت‌انگیز و عجیبی در این موضوع رخ نداده است.

به نظر من مجلس زمانی می‌تواند به عنوان امتحن به دیگران نمره بدهد که خودش نمره قبولی گرفته باشد. مشخص است که مجلس اصلاً نمره نمی‌گیرد که نمره مردودی بدهد. درست است که کارنامه برخی وزرا منفی و بعضی مثبت بوده اما بی‌انصافی است که مجلس بر این دولت که دست و پایش بسته شده و به سختی فعالیت می‌کند، قضاوت و داوری کند. ما در قضاوت‌ها جانب انصاف را رعایت نمی‌کنیم و نگاه حزبی و جناحی را دخالت می‌دهیم. همه مردم می‌دانند که دولت سیزدهم ضعیف بود و دولت پزشکیان وارث ناکارآمدی هاست. این نمره به دولت قبل است.

مقام معظم رهبری تأکید داشتند که باید دولت را حمایت کرد و به همه قوا در این مورد دستور دادند. ما امروز باید تکلیف لایطاق برای دولت ایجاد نکنیم. البته دولت موظف است برنامه هفتم را به‌طور دقیق اجرا کند. اما زمانی باید به دولت نمره بدهیم که امکانات و بودجه لازم را در اختیار داشته باشد. به عقیده من با توجه به شرایط کنونی که دولت از بدو شروع برنامه هفتم با تحریم‌های بیشتر و جنگ تحمیلی ۱۲ روزه و فشارهای بین‌المللی روبه‌رو شد و هم‌و غم دولت این بوده که وضعیت موجود را حفظ کند، باید به دولت برای این حفظ نمره قبولی داد. برای قضاوت دولت باید فشارهای بین‌المللی، تحریم‌ها و عدم فروش نفت و برگشتن منابع مالی را لحاظ کرد. البته حق قانونی مجلس نظارت بر پیشرفت برنامه هفتم است.

نظر خواهی

جعفر خیرخواهان
کارشناس اقتصادی

محمدتقی فیاضی
کارشناس اقتصادی

سید محمود میرلوحی
فعال سیاسی اصلاح‌طلب

جلال جلالی‌زاده
نماینده مجلس ششم

محمدحسن آصفری
نماینده سابق مجلس